

31 maart 2015

Aan politici, overheidsmedewerkers, belanghebbenden, consumenten

Consensusdocument van de Vlaamse dierenartsen over onverdoofd slachten

In onze huidige maatschappij is het onverdoofd slachten van dieren omwille van een toegenomen bewustwording inzake dierenwelzijn niet langer moreel aanvaardbaar en steeds meer Belgen stellen dit in vraag. Maar tegelijkertijd hangt er rond het "onverdoofd slachten" een soort taboesfeer, waarbij het recht op de vrijheid van godsdienstbeleving maar al te gemakkelijk ingeroepen wordt om het basisprincipe van de wetgeving inzake dierenwelzijn telkens weer te negeren. Vrijheid van godsdienstbeleving geldt weliswaar voor eenieder in ons land, van om het even welk geloof, maar het is duidelijk dat in een multiculturele samenleving geen enkele geloofsgroep zijn of haar persoonlijke overtuiging zomaar kan opdringen aan de rest van de bevolking; wederzijds respect voor elkaars waarden en cultuur vormen de basis van een succesvolle hedendaagse samenleving.

De dierenarts speelt beroepshalve een centrale rol in het toezicht op diergezondheid, dierenwelzijn en volksgezondheid. Deze verantwoordelijkheid is hem wettelijk toebedeeld en wordt in de deontologie nogmaals onderstreept.

De Orde der Dierenartsen stelt in artikel 15 van haar Code der Plichtenleer specifiek dat "de dierenarts moet waken over de bescherming en het welzijn van de dieren". Doet hij dat niet, dan kan hij hiervoor deontologisch ter verantwoording geroepen worden. Artikel 3 van diezelfde Code der Plichtenleer (2015) zegt bovendien dat "de dierenarts de richtlijnen, de wetten, de besluiten en de verordeningen moet naleven, inzonderheid deze met betrekking tot de uitoefening van de diergeneeskunde, de volksgezondheid, de diergezondheid, het dierenwelzijn, het milieu en de openbare orde." Zowel de Orde der Dierenartsen als de Belgische overheid geven de dierenartsen op die manier een enorme verantwoordelijkheid als het gaat over dierenwelzijn. Dit plaatst hem in een ambigue en daarom moeilijke positie bij het onverdoofd slachten, waarvan het principe tegenstrijdig is met de basisbeginselen van het dierenwelzijn. De Federatie van Europese Dierenartsen (FVE of Federation of Veterinarians of Europe) heeft al in 2002 een officieel standpunt ingenomen over onverdoofd slachten:

"De FVE is van mening dat het slachten van dieren zonder voorafgaande bedwelming onder geen enkele voorwaarde aanvaardbaar is".

De Europese dierenartsen spreken duidelijke taal, maar toch kan of wil de politieke wereld de professionele opinie van deze beroepsgroep niet aanvaarden.

Voor alle duidelijkheid moeten we eerst het normale slachtproces beschrijven. Bij de normale slachting worden de dieren bedwelmd voordat ze door verbloeding gedood worden. Op die manier voelen zij geen pijn en zijn zij zich ook niet bewust van wat er met hen gebeurt. Dat is in onze ogen en in onze maatschappelijke context de meest diervriendelijke methode om een dier voor menselijke consumptie te doden.

Bij het onverdoofd slachten is dat anders: de dieren worden niet bedwelmd voor het doden,

maar worden bij volle bewustzijn gekeeld om vervolgens te verbloeden, het bewustzijn te verliezen en uiteindelijk te sterven. De aanhangers van het onverdoofd slachten zijn ervan overtuigd dat dit zeker even diervriendelijk, zo niet méér diervriendelijk, zou zijn als de bij ons gangbare slachtmethode. De wetenschap heeft echter aangetoond dat dit niet zo is.

Toch moeten we erkennen dat de voorschriften van de islamitische slachtritus (halal) destijds geschreven werden met de duidelijke bedoeling het welzijn van de dieren tijdens de slacht zoveel mogelijk te beschermen. Wie de regels van deze godsdienst bestudeert, zal immers al gauw merken dat de Islam voor de productie van halal vlees enorm veel belang hecht aan het welzijn van de dieren en dit zowel in de periode voordat zij geslacht worden, de periode waarin ze opgroeien, alsook op het ogenblik dat ze geslacht worden; dierenwelzijn staat voor een moslim altijd centraal in het leven van een dier, vanaf de geboorte tot aan de dood.

De Joodse slachtritus, de Sjechita, hecht vooral belang aan het onverdoofd slachten – met respect en compassie - van ongeschonden slachtdieren; dierenwelzijn wordt in deze context niet verder gespecificeerd.

Opvallend is ook dat de slachtvoorschriften van beide geloofsleren een aantal aspecten omvatten die verband houden met de voedselveiligheid en de volksgezondheid; aspecten die in de 21ste eeuw op een moderne, betere én veiligere manier kunnen gerealiseerd worden. Vandaar dat het nuttig is even stil te staan bij die respectievelijke slachtvoorschriften.

De islamitische geloofstraditie schrijft voor dat de dieren die geslacht dienen te worden

- zo snel mogelijk geslacht moeten worden, zonder te moeten wachten
- niet vastgebonden mogen worden
- de voorbereidingen voor de slachtprocedure niet mogen zien
- niet geslacht mogen worden in het bijzijn van andere dieren

en de eigenlijke slachtprocedure moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- ze moet uitgevoerd worden door een volwassen moslim die de nodige bekwaamheid heeft
- het dier moet met de kop naar Mekka staan
- het dier moet gekeeld worden met een proper en vlijmscherp mes, waarbij de luchtpijp en de beide halsslagaders - maar niet het ruggenmerg - in één beweging doorgesneden worden
- bij het uitvoeren van de halssnede moet de slachter dank en respect betuigen door het spreken van de woorden: "Bismillah, Allahoe Akbar"
- het dier moet volledig uitgebloed zijn vooraleer men het mag versnijden

Dierenartsen weten maar al te goed dat de goede bedoelingen inzake dierenwelzijn die de islamitische slachtrite beschrijft, in realiteit moeilijk tot niet te verzoenen zijn met het hedendaagse industriële slachtproces in onze slachthuizen.

Zo vereist het hoge slachtritme in onze moderne, industriële slachterijen de voortdurende aanvoer van grote aantallen dieren om dit slachtritme te kunnen aanhouden. Daardoor worden de aangevoerde dieren gedwongen geruime tijd te moeten wachten vooraleer zij geslacht kunnen worden. Maar dit houdt ook in dat deze wachtende dieren continue geconfronteerd worden met het geluid en de geur van stervende dieren.

Het gebruik van een slachtbox waarin de dieren gefixeerd en vervolgens 180° rondgedraaid worden, veroorzaakt eveneens onnodig veel bijkomende stress, zeker bij runderen.

Een andere belangrijke factor die dierenwelzijn bij onverdoofd slachten ondermijnt, is de verbloedingstijd: de tijd die nodig is om een gekeeld dier te laten leegbloeden. Voorstanders

van onverdoofd slachten beweren dat de op die manier geslachte dieren door het snelle leegbloeden snel het bewustzijn verliezen. Dat zou misschien steek kunnen houden voor schapen, geiten of kippen, maar voor runderen is dat zeker niet zo. Integendeel. Bij schapen duurt het gemiddeld zo'n 30 seconden voordat bewustzijnsverlies optreedt na het aanbrengen van de halssnede, maar bij runderen kan dit oplopen van 2 tot 5 minuten, bij zware stieren soms nog langer. Dit is te wijten aan het feit dat de anatomie van runderen enkele belangrijke verschillen vertoont. De grotere spiermassa in de hals bemoeilijkt het uitvoeren van de perfecte halssnede, waardoor er vaak extra sneden nodig zijn. Bovendien verloopt de bloedvoorziening naar de hersenen van een rund via een netwerk van kleinere bloedvaten die niet alleen gevoed worden vanuit de arteria carotis maar ook vanuit de arteria vertebralis, die tegen de halswervels ligt. Zodra de bloedtoevoer naar de hersenen via de arteria carotis onderbroken wordt, zal de bloedtoevoer naar de hersenen via de arteria vertebralis toenemen. Dit compensatieproces is trouwens nog meer uitgesproken als de doorgesneden bloedvaten toegeklemd worden en er zich bloedklonters vormen ter hoogte van de snijwonde in de arteria carotis. Bijgevolg kan zelfs de perfecte halssnede bij een rund de bloedtoevoer naar de hersenen nooit volledig onderbreken, waardoor deze dieren langer bij bewustzijn blijven en een stressvolle en pijnlijke dood sterven.

Kortom, de religieuze voorschriften die de bedoeling hebben dierenwelzijn bij het slachten te garanderen, blijken in de 21ste eeuw niet het beoogde effect te hebben. Vandaar dat wij dierenartsen onomwonden beweren dat slachten zonder voorafgaande bedwelming heden ten dage niet langer aanvaardbaar is.

Een kritische lezer merkt op dat de voorschriften voor halal slachten geen expliciet verbod op verdoofd slachten inhouden, en toch is juist dat voor vele moslims de belangrijkste voorwaarde voor de productie van halal vlees. Waarom is dat? Waar komt dit idee over onverdoofd slachten in de Islam dan vandaan? Zonder in overdreven detail te willen treden, mogen we stellen dat het hardnekkig vasthouden aan onverdoofd slachten in hoofdzaak te wijten is aan het feit dat de Koran nadrukkelijk zegt dat het absoluut verboden is dieren te slachten die al dood zijn of dieren te eten die niet ten gevolge van de slacht gestorven zijn. Het is een interpretatie van deze regel die verklaart waarom vele moslims halal gelijkstellen aan onverdoofd slachten en waarom zij afwijzend staan tegenover onze westerse slachtmethode, die vereist dat het dier bedwelmd wordt vooraleer het gekeeld wordt: de vrees dat een bedwelmd dier zou kunnen sterven als gevolg van de bedwelming en niet als gevolg van de rituele slachtprocedure, is hierbij van doorslaggevend belang.

Toch zijn er hier alternatieven mogelijk, zoals het gebruik van een omkeerbare elektrische bedwelming, die toelaat dat een dier weer kan bijkomen als het op dat ogenblik niet geslacht kan worden. De reversibele elektrische bedwelming wordt door een aantal leidinggevende internationale moslimorganisaties aanvaard en wordt op grote schaal toegepast in landen zoals Nieuw-Zeeland, dat het grootste deel van zijn schapen op die manier halal slacht en uitvoert naar moslimgebruikers over de hele wereld.

Een andere methode die in verschillende landen met succes toegepast wordt en die in Oostenrijk ook door de Joodse ritus aanvaard wordt, is de bedwelming van het dier onmiddellijk nadat de halssnede gemaakt werd. Op die manier wordt voldaan aan de religieuze voorschriften terwijl een onnodig lange en stressvolle doodstrijd vermeden wordt.

Is dit niet wat ieder van ons wenst?

Wij dierenartsen zijn ons maar al te goed bewust van het feit dat de politici, zowel op nationaal, als op internationaal niveau in dezen niet echt consequent zijn: zij roepen wel strengere wetten inzake dierenwelzijn in het leven, maar tegelijkertijd voorzien zij telkens weer uitzonderingswetten als het over onverdoofd slachten gaat. Wij beseffen echter goed dat

dit een moeilijke en delicate discussie is die onder andere verbonden is met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Als de rechtmatige hoeders van dierenwelzijn stellen wij daarom een lijst op met de minimumvereisten waaraan het onverdoofd slachten moet voldoen in afwachting van de volledige afschaffing ervan door onze overheid. Ons belangrijkste uitgangspunt hierbij is ervoor te zorgen dat dieren tijdens de rituele slacht niet onnodig lijden.

Om het welzijn van de te slachten dieren te allen tijde te verzekeren, eisen wij dat het onverdoofd slachten enkel mag gebeuren in officieel erkende slachthuizen, door daarvoor speciaal opgeleide slachters en onder permanent toezicht van een dierenarts, zoals de huidige Europese regelgeving voorschrijft.

- Onverdoofd slachten buiten een officieel erkend slachthuis, zoals bij thuisvlachten of bij tijdelijke slachtvloeren, is absoluut niet aanvaardbaar.
- Het kelen zonder bedwelming mag enkel uitgevoerd worden door een slachter die daartoe beschikt over een bekwaamheidsattest dat afgeleverd werd door de instantie die in ons land verantwoordelijk is voor het toezicht op dierenwelzijn bij het slachten. In dit bekwaamheidsattest certificeert deze instantie dat deze persoon de theoretische en praktische opleiding inzake onverdoofd slachten van dieren en dierenwelzijn gevolgd heeft en dat hij de bijhorende bekwaamheidstest met succes afgelegd heeft. Dit bekwaamheidsattest kan enkel toegekend worden aan een individu en het is deze persoon die de procedure moet uitvoeren; hij kan deze taak niet delegeren, tenzij naar iemand die ook over dit bekwaamheidsattest beschikt. Welwillendheidscertificaten van moslimgroeperingen voldoen niet.
- Dieren die onverdoofd gekeeld worden, moeten onmiddellijk na het aanbrenge van de halssnede bedwelmd worden
- Het onverdoofd slachten mag enkel gebeuren onder permanent toezicht van een daartoe specifiek opgeleide dierenarts, die persoonlijk waakt over het welzijn van te slachten dieren en die over de nodige autoriteit beschikt om te allen tijde te kunnen ingrijpen en desnoods het slachten te stoppen omwille van inbreuken op dierenwelzijn, voedselhygiëne en volksgezondheid.

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat stress een negatieve invloed heeft op de snelheid waarmee bewustzijnsverlies optreedt en op de snelheid van het leegbloeden. Het is derhalve uitermate belangrijk dat onnodige stress vermeden wordt en dit van zodra de dieren toekomen in het slachthuis tot op het ogenblik van de halssnede. Vandaar dat de verzorgers en veedrijvers de dieren rustig en kalm moeten benaderen en behandelen. Verder is het ook belangrijk dat het te slachten dier niet op voorhand vastgezet wordt, maar dat dit pas gebeurt als de gecertificeerde slachter klaar is om de halssnede uit te voeren. Het gebruik van de Weinberg kantelbox is niet toegestaan en runderen mogen vóór het kelen niet op de rug gelegd worden: zij moeten in een rechtopstaande positie staan, met de kop in een *kinlift* zodanig dat de hals optimaal bereikbaar is, en meteen na het kelen moeten zij ondersteund worden met een *buiklift*.

Volgens de meest recente cijfers van het FAVV werden in 2013 in België bijna 11% van de kalveren en 10% van de runderen, 83% van de schapen en bijna 94% van de geiten ritueel geslacht. Daartegenover staat dat België naar schatting slechts 6,2% moslims en amper 0,3% joden telt. Dergelijke cijfers suggereren dat in ons land veel meer dieren onverdoofd geslacht worden dan nodig is voor de voedselvoorziening van de religieuze groepen waarvoor de wet deze uitzondering toestaat. Er wordt dus niet enkel om religieuze redenen onverdoofd geslacht, maar ook om louter commerciële redenen, bijna commerciële gemakzucht. En dat is in onze ogen absoluut niet aanvaardbaar.

Vandaar dat wij, zolang onverdoofd slachten toegestaan wordt omwille van religieuze redenen,

ook een aantal maatregelen eisen die het commercieel belang ervan aan banden leggen. Zo moet de boer meer inspraak hebben op het lot van de door hem gekweekte dieren. Verder mag onverdoofd slachten enkel toegestaan worden voor die dieren die specifiek bedoeld zijn voor religieus gebruik: de overtollige productie van vlees afkomstig van onverdoofd geslachte dieren mag in principe niet voorkomen. Hierbij denken we ook aan het *poorsen*, het opkuisen van het abdomen en de achterhand van het geslachte dier in overeenstemming met de joodse geloofsregels. Dit is een arbeidsintensief en duur proces dat veelal niet meer uitgevoerd wordt omdat het financieel veel aantrekkelijker is deze helft van het karkas die niet geschikt is voor de kosher markt, door te schuiven naar de reguliere vleesmarkt.

Om deze situaties aan banden te leggen en om verdere misbruiken te beperken, moet alle onverdoofd geslacht vlees voorzien worden van een duidelijke en verplichte etikettering en dit zowel voor vlees dat in ons land geproduceerd wordt, als voor vlees dat ingevoerd wordt.

Wij, dierenartsen wensen te belichten dat de regelgeving dient gerespecteerd en toegepast te worden, maar ook steeds degelijk gecontroleerd, altijd met dierenwelzijn als primordiale leidraad en zonder voedselveiligheid en volksgezondheid uit het oog te verliezen.

Zolang er geen mentaliteitswijzing optreedt die erkent dat onverdoofd slachten een negatieve invloed heeft op dierenwelzijn, zal de toegelaten uitzondering een legaal excuus blijven voor allerhande misbruiken.

Slachten zonder verdoving is en blijft voor ons onacceptabel!

Voor NGROD

Prof. Dr. S. De Vliegheer,
Voorzitter

Voor VDM

DR. J. Deleu,
Voorzitter

Voor IVDB

Dr. P. De Smedt
Voorzitter

Voor SAVAB-Flanders

Dr. B. Proesmans
Voorzitter

Bronnen:

- Verordening(EG) 1099/2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden (2009)
- Ritueel slachten en het welzijn van dieren (Animal Sciences Group, Wageningen UR, 2008)
- Bevindingen dierenwelzijn bij onbedwelmde slacht van herkauwers (NVWA, 2011)
- Welzijnsaspecten bij het slachten (drijven, fixeren, kelen) van runderen en schapen (Raad voor Dierenwelzijn, 2007)
- Dierenwelzijn tijdens het rituele slachtproces bij schapen en runderen (M. Debille, 2008)
- Vlees eten in de islamitische traditie (Stichting Dier & Recht)
- Advies betreffende het onverdoofd slachten (Raad voor Dierenwelzijn, 2010)
- Slachtcijfers onverdoofd slachten in België 2012-2013 (FAVV)
- FVE position paper: The slaughter of animals without prior stunning
- Review of stunning and halal slaughter (Helmut Pleiter, Meat & Livestock Australia)

*Voor meer informatie verwijzen wij U graag naar de contactpersoon:
Ann Janssens tel.0475451079*